

На основу члана 12. став 3. Закона о заштити лица са менталним сметњама ("Службени гласник РС", број 45/13),

Министар здравља доноси

ПРАВИЛНИК О ВРСТИ И БЛИЖИМ УСЛОВИМА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНИХ ЈЕДИНИЦА И ОБАВЉАЊЕ ПОСЛОВА ЗАШТИТЕ МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА У ЗАЈЕДНИЦИ

(Сл. гласник РС бр. 106/13)

Основни текст на снази од 13/12/2013 , у примени од 13/12/2013

I. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет

Члан 1.

Овим правилником уређују се врсте и ближи услови у погледу простора, опреме и кадра за образовање организационих јединица и обављање послова заштите менталног здравља у заједници.

Заједница

Члан 2.

Заједница, у смислу овог правилника, представља облик удруживања људи унутар неког одређеног простора, чији појединци ступају у различите социјалне интеракције, окупљајући се око заједничких вредности, потреба, интереса и проблема, развијајући осећање припадности и идентификације са заједницом и предузимајући организоване акције у циљу задовољавања основних и заједничких потреба.

Образовање центра за ментално здравље у заједници

Члан 3.

Центар за ментално здравље у заједници образује се као посебна организациона јединица за обављање послова заштите менталног здравља у домовима здравља који

обављају и делатност лечења лица са менталним сметњама и у психијатријским установама.

Циљ образовања центра за ментално здравље у заједници

Члан 4.

Образовањем и организовањем центра за ментално здравље у заједници постиже се виши ниво квалитета заштите менталног здравља у заједници, обезбеђује се пружање разноврсних услуга које су доступне што већем броју лица, с циљем да те услуге буду што ефикасније и прихватљивије лицима са менталним сметњама.

Послови центра за ментално здравље у заједници

Члан 5.

на слободи;

23) социјалне подршке - интервенције у кризним ситуацијама. Центар за ментално здравље у заједници обавља послове:

- 1) промоције менталног здравља и превенција менталних поремећаја;
- 2) превенције инвалидитета и рехабилитација;
- 3) лечења и рехабилитације лица са менталним сметњама;
- 4) успостављања мултидисциплинарног тимског рада;
- 5) успостављања интердисциплинарне сарадње унутар здравственог система;
- 6) успостављања мултисекторске сарадње на локалном нивоу са службама система социјалне заштите, службама локалних органа самоуправе, удружењима пацијената и др.;
- 7) сарадње са организацијама и удружењима чији су циљеви усмерени на помоћ и подршку лицима са менталним сметњама;
- 8) сарадње са референтним здравственим установама;
- 9) учешћа у различитим стручним скуповима;
- 10) учешћа у разним пројектима;
- 11) саветодавног рада са лицима са менталним сметњама и члановима њихових породица;
- 12) едукације пацијената, здравствених радника и здравствених сарадника;
- 13) лечења - медикаментозна терапија;

- 14) социотерапије;
- 15) окупационо радне терапије;
- 16) рекреативне терапије;
- 17) породичне терапије;
- 18) превенције и лечења болести зависности;
- 19) рехабилитације и ресоцијализације;
- 20) надзора над лицима са менталним сметњама која користе заштићене куће или станове;
- 21) психијатријске патронаже;
- 22) помоћи и праћења лица којима је изречена мера обавезног лечења.

Дневне услуге у заједници

Члан 6.

У склопу система пружања услуга центра за ментално здравље у заједници, могу се организовати:

- 1) дневни боравак за лица са менталним сметњама;
- 2) дневни центри за старија лица, што употпуњује систем служби и повећава услуге заштите менталног здравља;
- 3) заштићене куће или станови;
- 4) удружења корисника услуга и др.

II. ОРГАНИЗАЦИЈА И НАЧИН РАДА ЦЕНТРА ЗА МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Организација центра за ментално здравље у заједници

Члан 7.

Центар за ментално здравље у заједници, образован у дому здравља или у психијатријској установи, организује свој рад у складу са планом рада здравствене установе при којој је образован, на начин којим ће се осигурати доступна, квалитетна, ефикасна и континуирана здравствена заштита лица са менталним сметњама у заједници.

Превентивна делатност

Члан 8.

Здравствена заштита лица са менталним сметњама у центру за ментално здравље у заједници спроводи се кроз дефинисане планове и програме, индивидуалне или групне третмане у заједници, а у циљу задржавања ових лица и њиховог останка у породичној и социјалној средини, односно у превенцији њиховог стационарног лечења.

Сарадња центра за ментално здравље у заједници са здравственим установама

Члан 9.

Центар за ментално здравље у заједници сарађује са свим здравственим установама на свим нивоима здравствене заштите, кроз размену информација и успостављањем јединственог система упућивања пацијената са примарног на друге нивое здравствене заштите, у складу са законом.

Сарадња центра за ментално здравље у заједници са другим службама и лицима у заједници

Члан 10.

Центар за ментално здравље у заједници, у складу са протоколима, сарађује и са другим службама и лицима у заједници, у циљу очувања здравља лица са менталним сметњама.

Интерне писмене процедуре центра за ментално здравље у заједници

Члан 11.

Центар за ментално здравље у заједници има утврђене интерне процедуре које се односе на:

- 1) збрињавање ургентних стања у психијатрији;
- 2) поштовање права лица са менталним сметњама при укључивању у дијагностичке и терапијске процедуре;
- 3) поступање са лицем са менталним сметњама који одбија одређени третман или не поштује претходно договорени план за медикаментозни или психосоцијални третман;
- 4) поступак упућивања на хоспитални третман;
- 5) поступање са форензичким пацијентима који су од стране суда упућени у центар за ментално здравље у заједници, као и са форензичким пацијентима након хоспиталног третмана у поступку укључивања у заједницу;
- 6) поступање са информацијама о здравственом стању пацијената;

- 7) решавање по жалби пацијената и њихових законских заступника;
- 8) кућне и друге планиране посете;
- 9) истраживачке пројекте о обезбеђивању сигурности пацијената или њихових законских заступника за учешће у истраживачким пројектима;
- 10) контролу инфекције;
- 11) чишћење, дезинфекцију и дезинсекцију површина;
- 12) забрану пушења у просторијама центра;
- 13) друге процедуре у складу са надлежношћу центра.

Планирање у центру за ментално здравље у заједници

Члан 12.

- (1) Центар за ментално здравље у заједници сачињава годишњи план рада са планом надзора и контроле, који је саставни део годишњег плана рада дома здравља или део плана рада психијатријске установе.
- (2) Годишњи план рада из става 1. овог члана упућује се надлежном заводу за јавно здравље у циљу координације и праћења планираних активности, у складу са законом.

III. УСЛОВИ У ПОГЛЕДУ ПРОСТОРА ЦЕНТРА ЗА МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Санитарно-технички и хигијенски услови

Члан 13.

Центар за ментално здравље у заједници мора да испуњава опште санитарно-техничке и хигијенске услове, и то:

- 1) да је изграђен од чврстог материјала;
- 2) да је смештен на приступачном терену са изграђеним прилазом за особе са инвалидитетом;
- 3) не сме бити изложен буци и загађењу животне средине изнад дозвољених вредности;
- 4) да има сигуран и трајан извор загревања;
- 5) да испуњава прописане техничке и еколошке стандарде.

Комунални и други услови за простор центра за ментално здравље у заједници

Члан 14.

Центар за ментално здравље у заједници мора да задовољава све прописане комуналне и санитарне услове за водоснабдевање и одвођење отпадних вода, електрично снабдевање, прикључке на плинску мрежу и друге инсталације као и све услове противпожарне заштите.

Унутрашње уређење просторија центра за ментално здравље у заједници

Члан 15.

(1) Центар за ментално здравље у заједници мора да има обезбеђене телекомуникационе везе и уређаје, уз обавезан приступ интернету.

(2) Просторије центра за ментално здравље у заједници:

- 1) морају бити осветљене и изграђене тако да се могу лако и брзо проветрити;
- 2) морају бити обезбеђене одговарајућом вентилацијом;
- 3) морају да имају дневно светло;
- 4) подови просторија морају бити урађени тако да се не клизају и да се могу брзо и лако чистити, одржавати и дезинфиковати.

Просторни услови центра за ментално здравље у заједници

Члан 16.

(1) Центар за ментално здравље у заједници, по правилу, треба да буде смештен на локацији која је доступна корисницима са подручја заједнице којој пружа услуге.

(2) Просторије центра за ментално здравље у заједници морају у потпуности да осигуравају удобност, сигурност и дискрецију лицима са менталним сметњама.

Радни простор центра за ментално здравље у заједници

Члан 17.

(1) Центар за ментално здравље у заједници треба да има радни простор, који се састоји од:

- 1) административног (пријемног) пулта са картотеком;
- 2) простора за интервенције;

- 3) простора за рад психијатра;
- 4) простора за рад психолога;
- 5) простора за рад социјалног радника;
- 6) простора за групну и радну терапију;
- 7) санитарног чвора за пацијенте, одвојено по основу пола;
- 8) санитарног чвора за запослене, одвојено по основу пола;
- 9) гардеробе за пацијенте;
- 10) гардеробе за запослене;
- 11) приручне кухиње са неопходном опремом и апаратима.

(2) Просторије за рад из става 1. овог члана морају бити одговарајуће површине, зависно од врсте и обима услуга које центар за ментално здравље у заједници пружа.

Хигијенско-технички услови центра за ментално здравље у заједници

Члан 18.

Просторије за преглед пацијената, санитарни чвор за пацијенте и санитарни чвор за запослене, морају да имају лавабо са топлом и хладном водом и текућим сапуном као и пешкирима за брисање руку за једнократну употребу, односно апаратом за сушење руку.

IV. УСЛОВИ У ПОГЛЕДУ МЕДИЦИНСКО-ТЕХНИЧКЕ ОПРЕМЕ

Простор за рад административног пулта са картотеком

Члан 19.

Административни пулт са картотеком мора бити опремљен металним ормаром са кључем за личне здравствене картоне пацијената, радним столом, столицом и телефоном.

Простор за интервенције

Члан 20.

(1) Простор за интервенције мора бити опремљен:

- 1) лежајем за интервенције;

- 2) носачем - сталком за инфузију;
- 3) ормаром за инструменте и за лекове;
- 4) столићем за инструменте;
- 5) посудом за инструменте;
- 6) сувим стерилизатором;
- 7) негатоскопом;
- 8) отоскопом;
- 9) топломером;
- 10) рукавицама за једнократну употребу;
- 11) шприцевима и иглама за једнократну употребу;
- 12) компресивним завојима;
- 13) завојним материјалом;
- 14) средствима за имобилизацију;
- 15) комплетом орофарингеалног тубуса;
- 16) амбу балоном са маскама;
- 17) челичном посудом за кисеоник запремине најмање три литра са припадајућом опремом;
- 18) комплетом за терапију анафилактичког шока (адреналин, антихистаминици, аминофилин, кортикостероиди);
- 19) торбом за медицинску сестру, односно медицинског техничара;
- 20) пластичном посудом за медицински отпад;
- 21) посудом за остали - комунални отпад.

(2) Простор за интервенције мора да има металну касу, односно сеф за психоактивне контролисане супстанце, који морају бити стално закључани и обезбеђени, а у складу са прописима којима се уређују психоактивне контролисане супстанце.

Простор за рад психијатра

Члан 21.

Простор за рад психијатра мора бити опремљен:

- 1) лежајем за преглед пацијената;
- 2) столицом за преглед пацијената;
- 3) радним столом, столицом и корпом за отпатке;
- 4) офталмоскопом;
- 5) неуролошким чекићем;
- 6) акустичном виљушком;
- 7) посудом за шпатуле;
- 8) шпатулама;
- 9) лекарском торбом;
- 10) таблицама за испитивање оштрине вида.

Простор за рад психолога и социјалног радника

Члан 22.

(1) Простор за рад психолога и социјалног радника мора бити опремљен канцеларијским намештајем и опремом.

(2) Поред канцеларијског намештаја из става 1. овог члана, простор за психолога мора имати основне тестове за рад психолога, и то: психолошке инструменте за процену интелектуалних способности, појединих когнитивних функција као и психонеуролошку процену; тестове и технике за процену психомоторног развоја; психолошки инвентар и тестове за процену личности; пројективне технике и др.

Простор за групну терапију

Члан 23.

Простор за групну терапију мора да има: аудио-видео опрему; материјал за креативне и рекреативне активности; диктафон и намештај.

Простор за децу

Члан 24.

Центар за ментално здравље у заједници који пружа услуге и деци, мора да поред прописане опреме има и разне играчке, сликовнице, слагалице, дидактички и сличан материјал за рад са децом.

Простор за лечење болести зависности

Члан 25.

Центар за ментално здравље у заједници који пружа услуге превенције и лечења болести зависности, поред прописане опреме мора да има и скрининг тестове за откривање психоактивних супстанци у урину и пљувачки и скрининг тестове за хепатитис Б и Ц, као и ХИВ.

Возни парк

Члан 26.

Центар за ментално здравље у заједници мора да има одговарајуће превозно средство (аутомобил, комби).

V. УСЛОВИ У ПОГЛЕДУ КАДРА

Мултидисциплинарни тим

Члан 27.

У центру за ментално здравље у заједници, зависно од броја лица са менталним сметњама, величине подручја које покрива и кадровских ресурса, образују се један или више мултидисциплинарних тимова, у саставу: неуропсихијатар, психијатар, неуролог, психолог, социјални радник, дефектолог, логопед, медицинска сестра, односно медицински техничар и радни терапеут.

Послови и задаци чланова мултидисциплинарног тима

Члан 28.

Послови и задаци чланова мултидисциплинарног тима су:

- 1) промоција и заштита менталног здравља појединца, породице, групе и заједнице;
- 2) спровођење поступка лечења;
- 3) едукација пацијента да препозна ране знакове болести, да на време потражи стручну помоћ и да разуме своје стање;

- 4) помоћ у процесу социјализације и ресоцијализације, односно у стицању знања, вештина, мотива и ставова потребних за извршење садашњих и будућих улога у друштву;
- 5) кућне и друге планиране посете у заједници;
- 6) планирање, организација, руковођење и спровођење психосоцијалне рехабилитације пацијената, укључујући и форензичке пацијенте који су од стране суда упућени у центар за ментално здравље у заједници, као и форензичке пацијенте након хоспиталног третмана у поступку укључивања у заједницу;
- 7) саветодавне услуге пацијентима;
- 8) психоедукација;
- 9) социотерапијске активности у центру за ментално здравље у заједници и у заједници (индивидуална и групна социотерапија);
- 10) помоћ у решавању кризних ситуација;
- 11) рана детекција поремећаја у расту и развоју;
- 12) да воде законски прописану медицинску евиденцију и документацију;
- 13) да учествује у истраживањима и примени резултата истраживања;
- 14) да учествује у евалуацији и праћењу рада центра за ментално здравље у заједници;
- 15) да обавља и друге послове у складу са својим професионалним усмерењем и потребама центра за ментално здравље у заједници.

Руководилац мултидисциплинарног тима

Члан 29.

- (1) Центар за ментално здравље у заједници, у складу са актима дома здравља или психијатријске установе, има руководиоца мултидисциплинарног тима (у даљем тексту: руководилац тима).
- (2) Руководилац тима, поред општих услова, мора да поседује одговарајуће стручне квалификације као и организаторске вештине.

Послови и задаци руководиоца тима

Члан 30.

Послови и задаци руководиоца тима утврђују се актом о систематизацији, тако да се обезбеђује:

- 1) руковођење и координација рада мултидисциплинарног тима;

- 2) организовање рада центра за ментално здравље у заједници;
- 3) развијање позитивне радне атмосфере, мотивације запослених и старање о изграђивању и развијању добрих интерперсоналних односа;
- 4) успостављање и одржавање везе са службама примарне здравствене заштите, као и са здравственим установама на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите, укључујући и форензичка одељења;
- 5) успостављање и одржавање веза са другим службама у заједници које се баве унапређењем и заштитом менталног здравља;
- 6) у сарадњи са члановима мултидисциплинарног тима израда годишњег плана стручног рада чланова тима;
- 7) успостављање и одржавање сталне комуникације и сарадње са здравственим саветом и структурама јединице локалне самоуправе, организацијама и удружењима, групама за самопомоћ, волонтерским организацијама, верским заједницама, организацијом црвеног крста и другим организацијама;
- 8) надзор и контрола рада и извештавање о раду центра за ментално здравље у заједници;
- 9) израда годишњег плана рада центра за ментално здравље у заједници у сарадњи са другим члановима мултидисциплинарног тима;
- 10) обављање и других послова у складу са својим професионалним усмерењем и потребама центра за ментално здравље у заједници.

Послови и радни задаци психијатра, односно неуропсихијатра

Члан 31.

Специјалиста психијатрије, односно неуропсихијатрије обавља:

- 1) дијагностику и планирање третмана за лечење лица са менталним сметњама;
- 2) правилно примењивање и спровођење психофармаколошке терапије, уз нарочиту пажњу о индивидуалном дозирању и дужини третмана, нежељеним ефектима и компликацијама психијатријског третмана;
- 3) психијатријску експертизу;
- 4) консултативне услуге и даје налазе и мишљења на позив других служби;
- 5) друге послове у складу са својим професионалним усмерењем и потребама центра за ментално здравље у заједници.

Послови и радни задаци психолога

Члан 32.

Психолог:

- 1) обавља психодијагностичке процене;
- 2) израђује и спроводи план психолошког третмана;
- 3) обавља процену тока и евалуацију третмана;
- 4) обавља психолошко саветовање;
- 5) обавља и друге послове у складу са својим професионалним усмерењем и потребама центра за ментално здравље у заједници.

Послови и радни задаци социјалног радника

Члан 33.

Социјални радник:

- 1) узима социјалне анамнезе са експертизом;
- 2) израђује план активности из домена рада социјалног радника;
- 3) пружа одговарајућу помоћ у решавању питања и проблема који су важни за пацијенте и изван су домена медицинског и психолошког третмана;
- 4) пружа стручну помоћ пацијентима чије социјално стање захтева нарочито старање и помоћ локалне заједнице, као што су незапосленост, деца без родитељског старања, самохрани родитељи, радно неспособна лица, стара и изнемогла лица;
- 5) ради на уклањању различитих социјалних чинилаца који у породици и широј друштвеној заједници могу имати негативан утицај на успешан третман пацијента;
- 6) успоставља континуирану сарадњу са различитим службама и установама социјалне заштите, образовним и установама од јавног значаја, различитим организацијама у заједници у којој делује центар;
- 7) мотивише пацијенте да активно учествују у друштвеним и културним догађајима, у складу са њиховим могућностима и склоностима;
- 8) организује рекреативне активности с циљем развијања социјалних вештина пацијената;
- 9) развија и мотивише обављање волонтерског рада у заједници који је у уској вези са социјалном заштитом и социјалном политиком;

10) обавља и друге послове у складу са својим професионалним усмерењем и потребама центра за ментално здравље у заједници.

Послови и радни задаци медицинске сестре, односно медицинског техничара

Члан 34.

Медицинска сестра, односно медицински техничар:

- 1) остварује први контакт са пацијентом и узима потребне личне податке;
- 2) процењује потребе пацијента кроз разговор и развијање поверења;
- 3) организује и руководи пословима неге пацијената;
- 4) надзире и учествује у примени плана рада сестринске неге;
- 5) води бригу о пацијенту који доживљава акутну менталну патњу или који се налази у фази погоршања хроничне менталне сметње;
- 6) надзире редовну и исправну примену лекова, укључујући и терапију ињекцијама;
- 7) води медицинску евиденцију и документацију о ординираној терапији, интервенцијама и дијагностици;
- 8) надзире хигијенско-дијететски режим пацијента;
- 9) стара се о набавци потребног материјала, лекова и друго и надзире редовну и исправну примену лекова, укључујући терапију ињекцијама;
- 10) мотивише пацијента да активно учествује у друштвеним и културним догађајима, у складу са њиховим потребама и интересовањима;
- 11) пружа подршку пацијентима и њиховим породицама у циљу побољшања квалитета њиховог живота;
- 12) обавља кућне посете;
- 13) организује рекреативне активности с циљем развијања социјалних вештина пацијената;
- 14) обавља и друге послове у складу са својим професионалним усмерењем и потребама центра.

Послови и радни задаци радног терапеута

Члан 35.

Радни терапеут подстиче и развија способност за самостално функционисање пацијената, а посебно за:

- 1) израду плана активности из домена радне терапије за индивидуални и групни третман;
- 2) обављање техничке припреме као што су селекција активности, одређивање радног места, избор материјала, алата и прибора;
- 3) обављање мотивационих разговора са пацијентима;
- 4) утврђивање терапеутског простора и прилагођавање опреме са циљем постизања што већег степена функционалности и рационалног коришћења преосталих животних вештина;
- 5) опсервацију, праћење и регистровање успешности терапеутског третмана, става и понашања пацијента;
- 6) процењивање активности свакодневног живота пацијената које су повезане са његовим тренутним менталним сметњама;
- 7) мотивисање пацијената да активно учествују у друштвеним и културним догађајима, у складу са њиховим интересовањима;
- 8) организовање рекреативних активности с циљем развијања социјалних вештина пацијената;
- 9) обављање и других послова у складу са својим професионалним усмерењем и потребама центра за ментално здравље у заједници.

Стручно усавршавање чланова мултидисциплинарног тима

Члан 36.

- (1) Чланови мултидисциплинарног тима, сагласно закону, имају право и обавезу да се стално стручно усавршавају ради одржавања и унапређивања квалитета здравствене заштите у области менталног здравља.
- (2) Стручно усавршавање из става 1. овог члана обухвата посебне облике усавршавања кроз континуирано праћење и усвајање савремених знања и вештина из појединих области менталног здравља, у складу са законом.
- (3) План стручног усавршавања сваке календарске године центар за ментално здравље у заједници предлаже дому здравља или психијатријској установи.

VI. СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Члан 37.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

Број:110-00-243/2013-16
У Београду, 29. новембра 2013. године

Министар,
проф. др Славица Ђукић Дејановић, с.р.